

אין משיחין בסעודה

נתיבי עם, קע

השולחן ערוך, סימן ק"ע, סעיף א'; "אין משיחין בסעודה, שמא יקדים קנה לושט. ואפילו מי שנתעטש בסעודה, אסור לומר לו אסותא, ועל זה הגיב נתיבי-עם בהביאו את צערו הרב של מרן החיד"א ז"ל, "הרבה נצטער אותו צדיק הברכי-יוסף, על שלא נזהרים בזה עכשו...". ואלה דברי הצדיק במקורם: כל ימי נצטערתי על זה דחזינן לרבנן קשישאי לא זהירים בזה. ואני מתהלך בין של קדושים, חסידי דורנו, ואדם לא זכר להזהר בזה ושנות דור ודור הם המדברים ואינהו אכלי ולא ניזוק אדם. והזקנים עדים הם לא שמיע להו מזקניהם. ההיתה כזאת והיא בלבי כאש בוערת אך זה היום מצאתי בספר אליה רבה, משם שקולאי נינהו וכגון דא ליכא למיחש. "וממשיך נתיבי עם ומסכם כי החילוק של האליה רבה גופיה, שהביאו במשנה ברורה כאן, שזהו דוקא בשעת אכילה ממש. אבל בין תבשיל לתבשיל שרי והוא חילוק דמסתבר, וכל בר בי רב נזהר בכך, מחשש סכנה. והדיבורים והשיחות ביניים הן בין תבשיל לתבשיל.

מה שהמשנה ברורה מוסיף הוא "אפילו בדברי-תורה ודוקא בשעת אכילה גופא משום סכנה וכדלקמיה." אבל מסכים עם זה "שבין תבשיל לתבשיל מותר". אדרבא, "מצוה על כל אדם ללמוד תורה על שולחנו. כל שולחן שלא אמרו עליו דברי-תורה, כאילו אכלו מזבחי מתים. והורה הש"ה הקדוש שיש ללמוד משנה או הלכה או אגדה או ספרי מוסר; ואין הסועד יוצא ידי חובה בברכת המזון. ועל כל פנים יאמר איזה מזמור. וטוב לומר, אחר ברכת המוציא, את מזמור כ"ג "ה' רועי לא אחסר", שהוא בחזקת דברי-תורה ותפלה על מזונות.

את הנושא מרכז בעל בן איש חי: "אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט ודין זה נזכר בגמרא ונפסק להלכה, בכל ספרי הראשונים ז"ל וגם בשולחנו הטהור, בלי שום מחלוקת". גם הוא נפעם מדברי מרן החיד"א: "וכתב הגאון חיד"א בברכי יוסף, דלא נמצא שום חכם וחסיד שנזהר בדבר זה ולכן דבר זה בלבו כאש בוערת לדעת מה זה ועל מה זה, ונחה דעתו, דעת עליון, בטעם שכתב ברה אליה רבה ז"ל בשם הפרישה, דבחלקות ישית שבזמנם היו מסובין באכילתם ושכיח הזיקא, והאידנא יתובי יתבינן, כולם שווים וימין ושמאל שקולאי נינהו וכגון דא ליכא למיחש וגברא רבא אמר מילתא דמיתבא דעתא ומסתברא כוותיה. עד כאן דבריו." ומוסיף ה**בן איש חי**: "ועין עוד להגאון הנזכר בשירי ברכה, מה שהביא בדבר זה. יעוין

שם". וממשיך: "ואיך שיהיה, הנה עתה, אין לנו סמך לעבור על דברי חז"ל, בדין הנזכר, כי אם רק לפי הטעם של הגאון פרישה ז"ל, ולכן בליל הסדר, דכולם מסובין, חייבין מן הדין להזהר בדבר זה וכמו שהביא הרב ז"ל. וגם בשאר ימות השנה אם יזדמן איזה סיבה לאדם להיות מיסב על שמאלו ואוכל, חייב לקיים דברי חז"ל, שלא ישיח." עד כאן לשון הבן-איש-חי.

המקור המצוטט ביותר להלכה הזו הוא מסכת תענית (ה:): "ר' נחמן ור' יצחק הוו יתבי בסעודתא. אמרו ליה: - לימא לן מר מילי דאגדתא. אמר להו: הכי אמר ר' יוחנן "אין משיחין בסעודה", שמא יקדים קנה לושט. בתר סעודתא אמר להו... וכו'" אם נדקדק בהבנת הדברים נסכם: שני הרבנים היו יושבים בסעודה, אך לא נאמר שאמנם היו ממש אוכלים. הסועדים בקשו אחד מן החכמים לומר כמה דברי-תורה בקטגוריה של אגדתא. האגדתא נשמעת באוזני השומעים, בעירנות מיוחדת, שגררה את הקהל להגיב לדובר המשיח עמם. לא כמו בהלכתא – שהיא בבחינת שעור שאין מפריעים למורה. אפשר לקבוע כי המלמד תורה הוא שח בפני הקהל. המספר אגדות הוא משיח (בנין הפעיל, גורם לאחרים לשוח, בנין פעל).

תולים את מקור ההלכה במקרא, בספור האורחים של אברהם אבינו. (בראשית י"ח 9-8): "... והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו. ויאמרו אליו איה שרה אשתך...". הם סיימו לאכול ואחר כך השמיעו את שאלתם, שחייבה את אברהם לענות, כמובן. הם השיחו ולכן לא עשו זאת בעצם האכילה אלא חכו עד לסיום, השיחו כי חייבו את אברהם לשוח ולענות על שאלתם. מכאן למדו שאין משיחין בסעודה. לא אמרו אין שחין אלא אין משיחין.

הילקוט יוסף מדגיש את השוני שיש בין מי שיושב זקוף ליד שולחנו, כהיום באפן כללי, ובין מי שמיסב לשולחנו כבליל הסדר וכחכמים בימי קדם. סכנת יקדים קנה לושט פחותה או מבוטלת אצל היושב זקוף, ובדברי הפוסק אין כאן סכנה גדולה, אך בליל הסדר יש להזהר מאד, כי ההסבה מגדילה את הסכנה.

ובנתיבותינו נעיר כי יש להבדיל בין לשוח לבין להשיח. המשיח הוא זה הגורם לשומעיו להגיב תגובות על דבריו. זאת אומרת שפיהם ידבר ספונטנית מגורה

על ידי המשיח. הספונטניות הזו עלולה להקדים קנה לושט, אם לועו עמוס באותה שניה במאכל. לכן גם נאסר בהלכה להגיב על התעטשות (ולומר: אסותא, או לחיים טובים, או געזונטהייט או ייס וכד'), או להגיב בעניית אמן. כל אלה יוצאות מפי הסועד בסעודתו שאין לועו תמיד מוכן גם לדיבור. והן באות כתגובה מחמת המשיח (מי שגורם לשיחה). אך לשוח מותר ואף חובה, כאשר המדבר שח דבריו בנחת. וישא דברים של תורה.

ונסכם: אם שחים בסעודה לא עוברים על ההלכה, שמגדירה אין משיחין בסעודה.
וכדברי הנתיבי-עם: נחה שקטה האר"ש.

אהוד